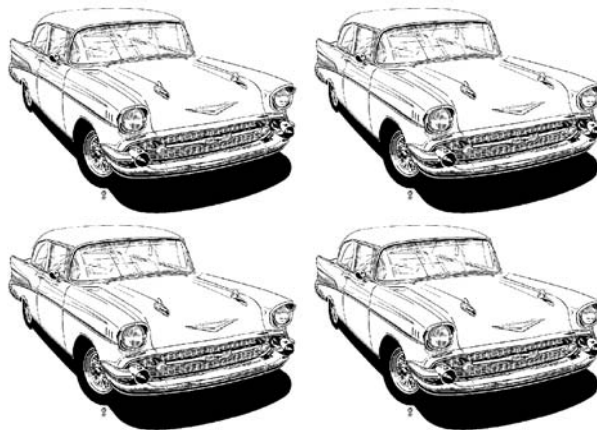

Kortfattad handledning för tillsynskampanj fordonstvättar 2003/2004

November 2003

Kortfattad handledning för tillsynskampanj fordonstvättar 2003/2004

Miljösamverkan Västra Götaland november 2003

Denna handledning har tagits fram av projektgrupp biltvättar (se sidan 9) och sammanställts av biträdande projektledare Cecilia Lunder under hösten 2003.
(Bilaga 4 kommer ursprungligen från 1999, då den lades till som bilaga till dåvarande policydokumentet om fordonstvätt från 1997.)

1. Inledning.....	5
Syfte och bakgrund	5
Sammanfattning	5
2. Policydokument för Västra Götaland	6
Nytt dokument 2003 – för hela vårt län	6
Rekommendation till miljökontoren	6
3. Tillsynskampanjens inriktning och omfattning	7
Inriktning	7
Urval.....	7
4. Tidsplan.....	8
5. Var man hittar mer kunskap och information.....	9
Kontakter och rådfrågning.....	9
Webbplatser.....	9

Bilagor

Bilaga 1	Förslag till informationsbrev till berörda verksamhetsutövare
Bilaga 2	Checklista för miljökontorens tillsyn
Bilaga 3	Rekommendationer till miljökontoren om åtgärder med anledning av genomförd tillsyn
Bilaga 4	Mall för egenkontrollprogram vid fordonstvätt

1. Inledning

Syfte och bakgrund

Naturvårdsverkets allmänna råd 96:1 anger att reningsåtgärder ska vara införda på befintliga anläggningar i etapper till 2005 (anmälningspliktiga) och 2010 (samtliga anläggningar). På ny- eller ombyggda anläggningar ska kraven redan tillämpas. 1997 tog dåvarande Miljösamverkan Älvsborg fram en policy för biltvätt. Den var anpassad till dessa allmänna råd, men tog också upp bl.a. mindre anläggningar.

År 2005 närmar sig och därför ska dessa frågor följas upp genom en tillsynskampanj. Syftet med kampanjen är alltså att i samlad kampanj utöva tillsyn och vid behov ställa krav på åtgärder, men också att få en samlad kunskap om läget på länets fordonstvättar.

Sammanfattning

Mellan december 2003 och april 2004 genomförs en tillsynskampanj på länets fordonstvättar. Syftet är dels att utöva tillsyn och ställa krav, dels att få en samlad kunskap om läget på tvättarna.

Tillsynskampanjen omfattar alla storlekar på tvättanläggningar, både sådana som omfattas av Naturvårdsverkets allmänna råd (96: 1) och sådana som är mindre. Varje miljökontor väljer själv ut vilka tvättar som ska omfattas av kampanjen. En rekommendation från projektgruppen är dock att de miljökontor som anser sig ha en bristfällig kunskap om läget på tvättarna i kommunen besöker så många som möjligt av varierande storlek.

1997 tog Miljösamverkan 98 i dåvarande Älvsborgs län fram en policy för biltvättar. Denna har nu (hösten 2003) gjorts om så att den kan tillämpas i hela länet. Vissa uppdateringar har också gjorts, bland annat med tanke på att miljöbalken införts sedan dess. Men grunden är densamma som från början. Det är vår förhoppning att länets kommuner fattar beslut om en kommunalpolicy för fordonstvättar med utgångspunkt i denna gemensamma policy. Kraven som ställs på fordonstvättar ställs med stöd av miljöbalken. Vägledande är också Naturvårdsverkets allmänna råd samt vår gemensamma policy.

Denna korta tillsynshandledning innehåller också bilagor med utkast till brev till verksamhetsutövare, en checklista för miljökontorens tillsyn, rekommendationer om åtgärder som kan vidtas efter genomförd tillsyn samt en mall för egenkontroll vid fordonstvätt.

2. Policydokument för Västra Götaland

Nytt dokument 2003 – för hela vårt län

Policydokumentet från 1997 har nu omformulerats så det kan tillämpas i hela Västra Götalands län. En del uppdateringar har också gjorts, bland annat med avseende på att miljöbalken införts, men också vissa förtydliganden av texten från Naturvårdsverkets allmänna råd 96:1. Dokumentet finns på Miljösamverkans webbplats, klicka Biltvättar.

Rekommendation till miljökontoren

Det är önskvärt att länets miljökontor i så stor utsträckning som möjligt ställer likvärdiga krav på verksamheter med fordonstvätt. Miljösamverkan rekommenderar därför att kommunerna fattar beslut om en kommunal policy för biltvättar, grundat på vårt gemensamma dokument. Policydokumentet i sig är givetvis inte bindande, men utgör en grund för vilka krav som kan och bör ställas med stöd av miljöbalken.

Kommunernas beslutsprocess är lämplig att inleda i samband med tillsynskampanjen om fordonstvättar, dvs. under eller efter genomförd kampanj. Många miljökontor kommer då troligtvis att ha en mer heltäckande bild av vilka behov av åtgärder som finns i den egna kommunen.

De kommuner som redan fattat beslut om en policy efter den ”första” policyn (i dåvarande Älvsborgs län) måste inte nu fatta ett nytt beslut. Även om en del ändringar gjorts är inriktningen densamma. De som vill kan förstås välja att uppdatera sin policy.

3. Tillsynskampanjens inriktning och omfattning

Inriktning

Miljömässigt är det motiverat att ställa krav på alla sorters biltvättar, både stora och små. Det är också grunden i det gemensamma policydokumentet. Tillsynskampanjen omfattar därför alla storlekar på tvättanläggningar, både sådana som omfattas av Naturvårdsverkets allmänna råd och sådana som inte gör det, dvs. mindre anläggningar.

Urval

De miljökontor som anser sig ha en bristfällig kunskap om läget på tvättarna i kommunen rekommenderas att besöka så många som möjligt av varierande storlek. Detta för att man ska kunna svara på frågor om läget generellt i kommunen. För de miljökontor som har en god uppfattning om läget är det för Miljösamverkans del av mindre betydelse hur många anläggningar som besöks, det avgörs enbart av miljökontorets bedömning om tillsynsbehovet.

I slutändan är det givetvis varje kommun som själv beslutar hur många verksamheter och av vilken storlek som besöks.

4. Tidsplan

Här följer en sammanfattning av vad som ska göras och när:

Vad som ska göras	Av vem	När
Kommunikation med/information till andra kommunala organisationer, t.ex. tekniska kontoret.	Miljökontoren	Före eller i samband med kampanjstart
Urval av objekt för tillsyn	Miljökontoren	I samband med kampanjstart
Utskick till berörda verksamheter, förslag till brev finns i Bilaga 1 ^a	Miljökontoren	I samband med kampanjstart
Tillsyn	Miljökontoren	1 december 2003 - 30 april 2004
Enkät för sammanställning och utvärdering ^b	Projektgruppen tar fram, miljökontoren besvarar	April-maj 2004
Ev. åtgärder med anledning av det totala resultatet i länet ^c	Projektgruppen	Maj-juni 2004
Miljökontorens åtgärder med anledning av genomförd tillsyn ^d	Miljökontoren	Efter genomförd tillsyn

^a Ett förslag till information till verksamheter som omfattas av kampanjen. Får säkert ändras i beroende på om kommunen antagit egen policy m.m. Om man fattat beslut om en kommunal policy kan denna bifogas. Något som också kan skickas med är informationsbladen om miljöbalken och om egenkontroll, som finns i tillsynshandledningen för transporter av farligt avfall (2003) men som gäller generellt. De som vill kan också skicka med informationen i Bilaga 4, mall för egenkontroll för fordonstvätt. De miljökontor som vill kan skicka med checklisten så att verksamhetsutövaren i förväg kan kolla upp vissa saker.

^b Enkäten kommer att innehålla frågor om både den tillsyn som genomförts och om läget totalt på kommunens anläggningar. Det senare för att vi hoppas få en bra uppfattning om läget i länet (ungefär hur stor andel har avancerad rening och hur resten ligger till tidsmässigt, hur många kommuner som ställer krav på rening på små tvättar enligt policyn m.m.).

^c Information om resultaten kommer förutom till miljökontoren att spridas till branschen, Naturvårdsverket, massmedia och ev. fler. Viktiga erfarenheter, t.ex. om det skulle visa sig att det finns svårigheter i tillämpningen av de allmänna råden, kan vara sådant som behöver föras vidare till NV.

^d De åtgärder som miljökontoren behöver vidta med anledning av tillsynen ligger utanför denna kampanj. Men vi har ändå valt att ge några rekommendationer i Bilaga 3.

5. Var man hittar mer kunskap och information

Kontakter och rådfrågning

Miljösamverkans projektgrupp biltvättar finns under projekttiden som stöd i de fall det behövs:

- Katarina Björk-Åkesson, Alingsås (katarina.bjork-akesson@alingsas.se)
- Lars Ericsson, Göteborg (lars.ericson@miljo.goteborg.se)
- Jonas Georgsson, Trollhättan (jonas.georgsson@trollhattan.se)
- Fredrik Davidsson, GRYAAB (fredrik.davidsson@gryaab.se)
- Martin Holm, Länsstyrelsen (martin.holm@o.lst.se)
- Cecilia Lunder, Miljösamverkan, (cecilia.lunder@o.lst.se)
- Katrin Nielsen, Stenungsund (katrin.nielsen@stenungsund.se)
- Teresia Kling, Borås (teresia.kling@boras.se)

(Katrin Nielsen är tjänstledig under hela kampanjtiden. Teresia Kling jobbar 2003 ut och är därefter tjänstledig.)

Naturvårdsverkets branschexpert för Bilvårdsanläggningar:
Jan Andersson, Miljökontoret Karlstads kommun, 651 84 Karlstad
Tel. 054-29 56 65, Fax. 054-29 56 80
E-post: jan.andersson@karlstad.se.

Webbplatser

www.lagrummet.gov.se	Lagstiftning och annan rättsinformation
www.naturvardsverket.se	Naturvårdsverket, info om fordonstvättar
www.vgregion.se/miljo/miljosamverkan	Information om Miljösamverkan, denna handledning samt biltvättspolicy som pdf-filer
www.spi.se	Oljebolagens branschorganisation, som bland annat gjort en utvärdering av tio bilvårdsanläggningar under 2002/2003.
www.svanen.nu	Här finns bland annat kriteriedokumentet för miljömärkning av fordonstvättar.
www.sis.se	Här finns information om Svensk Standard SS-EN 858-1 och SS-EN 858-2 för oljeavskiljare.
www.miljo.goteborg.se	Miljökrav på fordonstvättmedel Rapport 2001:12, tidigare Kemikaliesvepet.
www.giftfrimiljo.nu	Håll Sverige Rent genomför kampanjen för ett miljömedvetet bilägande som pågår under sex månader med start den 27 oktober 2003.

Till fordonstvättar som berörs av
tillsynskampanjen

Gemensam tillsynskampanj på fordonstvättar i länet

Mellan december 2003 och april 2004 genomförs en tillsynskampanj på fordonstvättar i länet. Tillsynen omfattar stora och små anläggningar och tillsynen sker med stöd av miljöbalken.

Det finns ett läns-gemensamt policydokument för tillsyn på fordonstvättar (*Gemensam policy för miljökrav på fordonstvätt*). Mycket av innehållet bygger på Naturvårdsverkets allmänna råd 96: 1 *Fordonstvätt - Mål och riktvärden*, men det finns också riktlinjer för vilka krav som bör ställas på mindre anläggningar som inte omfattas av de allmänna råden. Denna policy har även vår kommun antagit (*denna mening får modifieras/tas bort beroende på vad kommunen gjort*).

Verksamheternas egenkontroll, som syftar till att minska verksamhetens påverkan på miljö och hälsa, är ett grundläggande krav i miljöbalken och en viktig aspekt i vår tillsyn. Det handlar bland annat om att skapa rutiner för kontroll vid drift och vid ev. olyckor, samt dokumentation.

Miljökontoret kommer vid tillsynsbesöket att utgå ifrån en särskilt framtagen checklista, vilken bifogas för dem som vill ta del av den innan besöket. Miljökontoret kommer att ställa krav på åtgärder för de verksamheter som inte uppfyller gällande krav på exempelvis rening. I vissa fall kommer en handlingsplan att begäras, dvs. en redogörelse från verksamheten om vad som ska göras och när. Tekniska nämnden kan också kräva rening med stöd av VA-lagen för att spillvattnet ska kunna tas emot, utan risk för att reningssteg slås ut.

Vi kommer att kontakta er för en lämplig tidpunkt för besök. Hör av er om ni har frågor.

MILJÖKONTORET

Vill ni veta mer?

- Naturvårdsverkets Allmänna Råd kan beställas från www.naturvardsverket.se, klicka Bokhandeln (kan endast fås som stencilupplaga).
- Det gemensamma policydokumentet för Västra Götaland hittar du på www.vgregion.se/miljo/miljosamverkan, klicka dig fram under Biltvättar.

Bifogas: (eventuellt, eller vissa av nedanstående)

- Checklistan som vi utgår ifrån vid tillsynen.
- Vår kommuns policybeslut om fordonstvättar.
- Informationsblad om miljöbalken och om egenkontroll enligt miljöbalken.
- Mall för egenkontroll vid fordonstvättar.

CHECKLISTA - Fordonstvättar

1. ALLMÄNNA UPPGIFTER

Företagets/anläggningens namn	Org nr
Postadress	Post nr, ort
Besöksadress	Fastighetsbeteckning
Kontaktperson	Tel nr Fax nr
Kommun	Besöksdatum
Inspektör	

Typ av verksamhet?

Biltvätt   Annat: .....

☐ Anmälningspliktig (mer än 5000 personbilar eller 1000 lastbilar/bussar eller 100 järnvägståg per år)	☐ Mellanstor (mellan 1250 och 5000 personbilar eller mellan 250 och 1000 lastbilar/ bussar per år)	☐ Liten (högst 1250 personbilar eller 250 lastbilar/bussar per år)
---	---	--

2. TVÄTTANLÄGGNING

Vilken typ av tvätt finns?   Automattvätt   Manuell tvätt

Fabrikat: ..... Installationsår för tvättmaskin: .....

Antal tvättade personbilar per år ..... st

Antal tvättade bussar, lastbilar o d per år ..... st

Finns vattenmätare på ingående färskvatten till tvätten? Ja   Nej

Finns vattenmätare på utgående spillvatten från tvätten? Ja   Nej

Beräknad vattenförbrukning per fordon liter .....

Skär recirkulation av vatten? Ja, ... % Ja, endast underspol
 Nej

Vatten från tvätt avleds till: Kommunens spillvattennät
 Dagvatten
 Annat: .....

Synlig påverkan i omgivningen?
(t ex oljeskimmer i dike eller annat) Ja Nej

3. OLJEAVSKILJARE

Finns oljeavskiljare? Ja Nej

Typ av oljeavskiljare? Gravimetrisk
 Coalescens av typ .....
(t ex lamell)

Annan .....

Till vad är den kopplad? Spillvatten Dagvatten

Vilka verksamheter är kopplade till avskiljare?
.....
.....

Effektiv volym ? ..... m³

Nominell storlek? ..... l/s
(avser avskiljare som uppfyller Svensk Standard 858)

Finns nivåarm? Ja Nej

Om ja, vilken typ? Akustisk Optisk

Fungerar larmet? Ja Nej

När sker tömning? Beställning Fast rutin Larm

Vad töms? Hela volymen Toppsugning Endast slam

Hur ofta töms den? ..... ggr/år

Av vem? .....

Journalföring? Ja Nej

Finns transportdokument? Ja Nej (MSA 5000:-)

Hur ofta sker funktionskontroll
av avskiljare och larm?
När gjordes kontrollen senast?
.....
.....

Finns möjlighet att provta utgående
vatten t ex i inspektionsbrunn? Ja Nej

4. RENING

Finns reningsanläggning? Ja Nej

Vilket fabrikat? .....

Installationsår för reningsanläggning: .....

Om ja, vilken reningsteknik?
(Flera alternativ kan kryssas för)

☐ Biologisk rening	☐ Flotation
☐ Kemisk flockning	☐ Sedimentation
☐ Elektrisk flockning	
☐ Oxidation	

Efterbehandling

☐ Ozon
☐ UV
☐ Aktivt kol
☐ Annan behandling

.....

Funktionskontroll enl AR 96:1? Ja, på denna anl Ja, på annan anl
 Nej

Finns provtagningsbrunnar? Ja Nej

Var finns de?
(t ex direkt efter reningsanläggning, före utsläpp till kommunens spillvattennät, direkt efter oljeavskiljare)

.....

Är de utformade så att provtagning kan ske korrekt?
(tillräckligt utrymme för provtagning under inloppsror)

Ja Nej

Finns bräddpunkt från pumpbrunn?
(d v s kan tvättvatten avledas till spillvattennät (eller recipient) även om reningsanläggning är ur funktion?)

Ja Nej

5. FARLIGT AVFALL

Finns anteckningar om slag av farligt avfall som uppkommer i verksamheten? Ja Nej

Finns anteckningar om årlig mängd av farligt avfall som uppkommer i verksamheten? Ja Nej

Finns anteckningar om anläggningar som olika slag av avfall transporteras till? Ja Nej

Finns det anmärkning på lagringssätt av det farliga avfallet? Ja Nej

Vem transporterar det farliga avfallet? Egen regi
 Annan transportör, nämligen

.....

Om avfallet transporteras i egen regi:

Finns tillstånd? Ja Nej (MSA 10 000:-)

Har anmälan gjorts? Ja Nej (MSA 10 000:-)

6. KEMIKALIEANVÄNDNING

Val av kemikalier sker på grund av: Positiv miljömärkning
 Anvisning från tvättmaskinsleverantör
 Anvisning från leverantör av reningsutrustning
 Anvisning från oljebolaget
 Annan anledning:.....

Finns säkerhetsdatablad för kemiska produkter som används i verksamheten? Ja Nej

Finns det anmärkning på sätt att lagra kemikalierna? Ja Nej

Används tvättkemikalier utanför tvätten?
(t ex sprutas bilen med avfettning) Ja Nej

Om ja, vilken produkt?.....

Om ja, vart rinner det? Till tvättens avloppsledning (d v s samma rening som tvättvattnet)
 Via oljeavskiljare till spillvattennät
 Via oljeavskiljare till dagvattennät
 Utan oljeavskiljare till spillvattennät
 Utan oljeavskiljare till dagvatten
 Annat .....

7. EGENKONTROLL

Finns fastställt och dokumenterat ansvar för de frågor som gäller för verksamheten enligt miljöbalken? Ja Nej

Finns drifts- och skötselinstruktioner för oljeavskiljare? Ja Nej

Finns rutiner för kontroll av oljeavskiljare samt larm? Ja Nej

Vem ansvarar för drift/skötsel av oljeavskiljare? .....

Finns drifts- och skötselinstruktioner för reningsanläggning? Ja Nej

Finns rutiner för kontroll av reningsanläggning samt larm? Ja Nej

Vem ansvarar för drift/skötsel av reningsanläggning?.....

Finns dokumentation över normaldrift?
(d v s noteras basuppgifter som antal tvättar, vattenförbrukning, kemikalieförbrukning, tömning av slam/oljeavskiljare m m) Ja Nej

Finns rutiner för vad som ska göras vid driftstörning? Ja Nej

Underrättas tillsynsmyndighet vid händelse som kan leda till olägenhet för hälsa eller miljö?
(MSA 5000:-) Ja Nej

Finns förteckning över kemiska produkter samt årlig förbrukning av desamma? Ja Nej

8. PROVTAGNING/ RAPPORTERING

Sker regelbunden provtagning på utgående vatten från tvättanläggningen? Ja Nej

Om ja, sen vilket år? .....

Vilka parametrar? .....

Understiger halterna riktvärdena i AR 96:1? Ja Nej

Om nej, vilka parametrar? .....

Finns råd eller föreläggande om provtagning? Ja Nej

Finns råd eller föreläggande om årsrapportering till tillsynsmyndigheten? Ja Nej

Om ja, har årsrapportering skett? Ja Nej

9. SYNPUNKTER PÅ FUNKTION/DRIFTSÄKERHET/SLITAGE

Har tvättmaskinen varit ur funktion/drift under 2003?

Ja,..... ggr

Nej

Har reningsanläggningen varit ur funktion/drift under 2003?

Ja,..... ggr

Nej

Hur bedömer verksamhetsutövaren att reningsanläggningen fungerar?

Bra - lättkött och driftsäker

Bra - kräver dock mycket skötsel

Dåligt - svårkött ofta ur funktion

Sker tvätt när reningsanläggningen är ur funktion?

Ja   Nej

Är kunderna nöjda med tvättresultat?

Ja   Nej

Har man klagomål på dålig lukt?

Ja, ofta

Ja, enstaka gånger

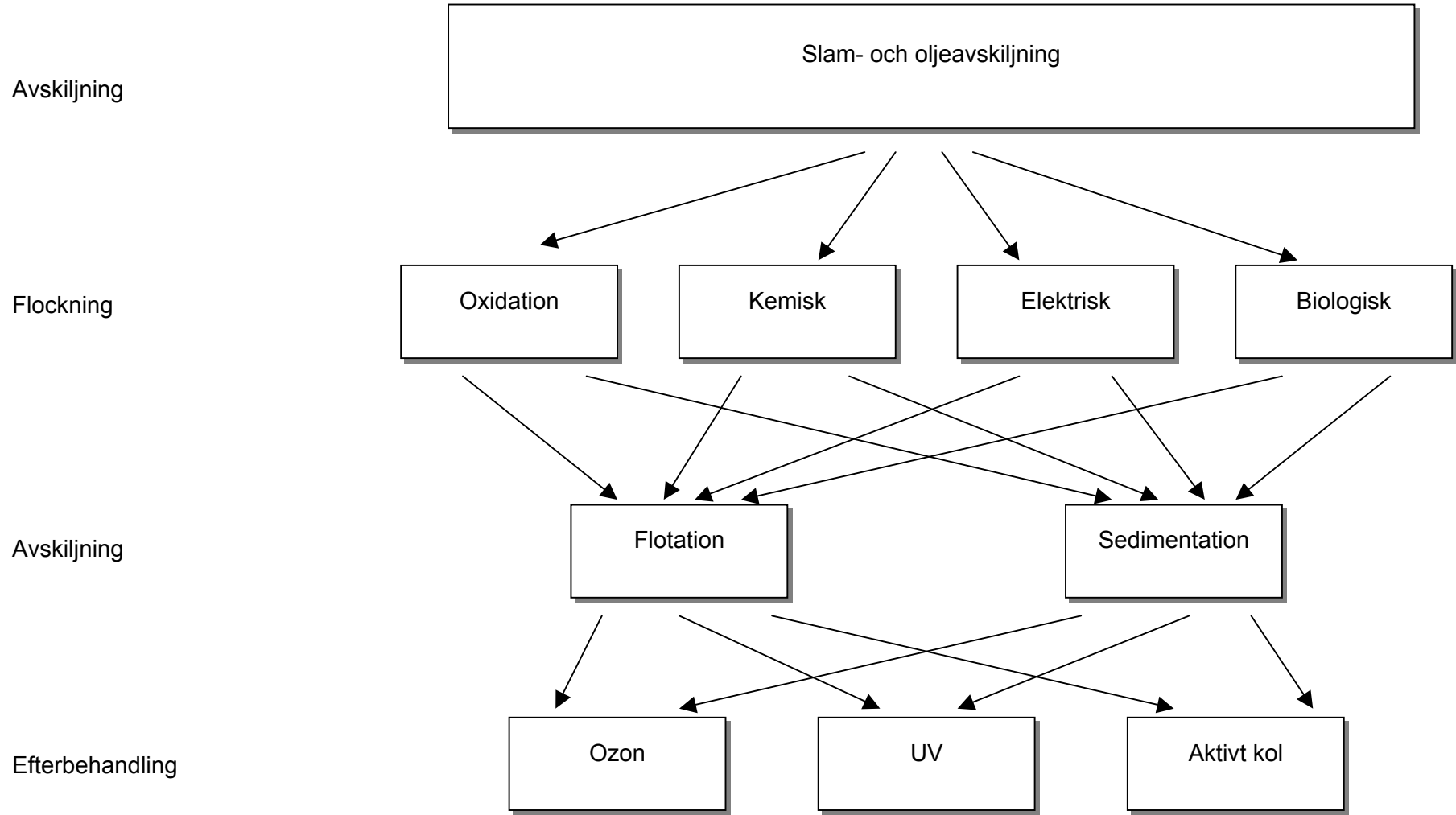
Nej

Är tvättmaskin och tvätthall synligt rostiga/anfrätta?

Ja   Nej

Reningsteknik i korthet

Reningstekniken för fordonstvättar skiljer sig inte nämnvärt. I grunden ser processen ut som följer:

- 1) Grovavskiljning i slam/oljeavskiljare.
- 2) Avskiljning av mindre partiklar genom filter eller cykloner
- 3) Flockning/fällning av föroreningar.
Föroreningarna måste flockas ihop till större klumpar för att man ska kunna eliminera dem från vattnet. Detta sker kemiskt eller elektroniskt.
  - a) Kemikalier tillsätts som binder föroreningarna.
  - b) Elektroder i vattnet, där metalljonen som avges från elektroden får föroreningarna att klumpa samman.
- 4) Eliminering av flockarna sker genom flotation eller sedimentation.
  - a) Flotation innebär att flockarna flyter på ytan, ifrån vilken man också samlar upp dem. Man blåser in luft i vattnet (syresätter) och mikroskopiskt små luftbubblor fäster sig vid föroreningsflockarna som då flyter upp till ytan.
  - b) Sedimentation innebär att flockarna sjunker till botten och bildar sediment (slam).
- 5) Vattnet kan efterbehandlas genom UV-strålning, ozon eller kolfilter.

Förklaring av reningsbenämningar:

Elektroflockation

Föroreningar fälls och flockas ihop med hjälp av elektroder.

Elektrokoagulering

Kombination av elektroflotation och sedimentering.

Oxidation

Vattnet oxiderar med hjälp av ozon eller syre.

Ozonbehandling

- 1) En typ av oxidation, där ozonanrikad luft syresätter vattnet och föroreningarna antingen flyter upp till ytan eller sedimenteras.
- 2) Bakterier i vattnet avdödas (används som efterbehandlingssteg).

Coalescensavskiljare

Avskiljare med en eller flera filtermoduler. Filtermodulen kan bestå av lamellfilter, rörfilter eller olika typer av absorptionsfilter. I filtret fångas de små oljedropparna och smälter samman till större droppar. När dessa har uppnått en viss storlek, frigör de sig från filterytan och stiger upp till vattenytan.

Rekommendationer till miljökontoren om åtgärder med anledning av genomförd tillsyn

De flesta miljökontor kommer sannolikt att få fatta flera olika beslut för olika verksamheter med anledning av den genomförda tillsynen. Miljösamverkan kommer att ställa frågor om detta i den enkät som skickas till miljökontoren i slutet av kampanjen, men inte följa upp det mer än så. Projektgruppen tycker ändå att det är angeläget att ge vissa tips på åtgärder som kan och bör vidtas efter genomförd tillsyn.

När vi talar om rening utgår vi ifrån vårt dokument *Gemensam policy för miljökrav på fordonstvätt*, som i stor utsträckning bygger på Naturvårdsverkets Allmänna Råd 96: 1. Det gäller också definitionerna av anläggningsstorlek.

Rekommendationer om beslut i olika situationer:

Anmälningspliktiga anläggningar

- En anmälningspliktig anläggning som har en bristfällig rening som inte uppfyller etappmålen ska föreläggas (vid vite om de motsätter sig denna investering) att installera rening snarast, dock senast vid utgången av 2005.
- Om det inte ens finns en godtagbar oljeavskiljning ska det ske omedelbart (så snart som det är praktiskt möjligt).
- Om- och tillbyggnationer (förändring eller byte av reningsutrustning, utökning av fler tvättplatser, utökning av tvätthallsstorlek o.dyl.) medför att krav på rening ska ställas omedelbart, i samband med den planerade förändringen.

Mellanstora anläggningar

- En mellanstor anläggning som har en bristfällig rening som inte uppfyller etappmålen bör föreläggas att installera rening snarast, senast 2005. I vissa fall (beroende på tillsynsmyndighetens bedömning) kan kravet sättas till något senare (dock allra senast 2010). I dessa lägen kan det vara bra att begära in en handlingsplan (i form av ett föreläggande), i vilken verksamhetsutövaren redovisar vilka åtgärder som kommer att vidtas för att uppfylla kraven, samt när de planerar att vidta dem. Handlingsplanens innehåll kan ge tillsynsmyndigheten vägledning inför beslutet om krav på åtgärder.
- Om det inte ens finns en godtagbar oljeavskiljning bör åtgärder vidtas omedelbart.
- Om- och tillbyggnationer (förändring eller byte av reningsutrustning, utökning av fler tvättplatser, utökning av tvätthallsstorlek o.dyl.) medför att krav på rening ska ställas omedelbart, i samband med den planerade förändringen.

Små anläggningar

- I samband med att en ny anläggning planeras ställs krav på att rening installeras. En del små tvättplatser, t.ex. på verkstäder, åkerier, kommer säkert att avstå eftersom kraven innebär för stora kostnader jämfört med att tvätta externt i godkänd anläggning. Detta bör samtidigt innebära ett större kundunderlag för de tvättar som anpassas till kraven i AR 96:1, och kan motivera dessa att skynda på denna anpassning.
- För anläggningar som saknar godtagbar oljeavskiljning skall minst krav på detta ställas. Man måste samtidigt göra en bedömning av när det är rimligt att de inför rening av vattnet, se sista punkten, så att det står klart för verksamhetsutövaren att större investeringar kommer att behöva göras (senast 2010).
- Om en liten anläggning ska byggas om eller till får man nog i de flesta fall betrakta det som en ny anläggning på vilken krav på rening ska ställas. Om förändringen betraktas som mindre får anläggningen bedömas som andra små som inte uppfyller kraven, se nästa punkt:
- Från anläggningar som inte uppfyller kraven på rening är det lämpligt att begära in en handlingsplan (i form av ett föreläggande), i vilken verksamhetsutövaren redovisar vilka åtgärder som kommer att vidtas för att uppfylla kraven, samt när dessa kommer att vidtas. Handlingsplanens innehåll kan ge tillsynsmyndigheten vägledning när den sedan fattar beslut om krav på åtgärder. Åtgärder bör vidtas allra senast 2010. Tidpunkten bör tidigareläggas i fall då en godtagbar oljeavskiljning saknas, när utsläppen bedöms som särskilt allvarliga etc.

Gemensamt för alla sorters anläggningar

Fordonstvättar bör i sin **egenkontroll** ta prov på utgående vatten för att få en uppfattning om utsläpp från anläggningen. Verksamheter som inte gör detta bör få information samt eventuellt ett föreläggande om provtagning. Läs mer om detta i Bilaga 4 och i de allmänna råden.

De **miljösanktionsavgifter** (förordning 1998: 950) som kan vara tillämpliga är:

- Att utan anmälan till miljönämnden påbörja eller driva en anmälningspliktig tvättanläggning (25 000 kr).
- Om en anmälningspliktig anläggning åsidosätter kravet att omgående underrätta miljönämnden vid driftsstörning eller liknande händelse som kan leda till olägenheter för människors hälsa eller miljön (5 000 kr).
- Att utan tillstånd transportera farligt avfall utan tillstånd eller utan att ha anmält till Länsstyrelsen (10 000 kr vardera).
- Att inte upprätta transportdokument vid tillståndspliktig transport (verksamhetsutövarens ansvar, 5 000 kr).

I vissa fall kan det bli aktuellt med **åtalsanmälan**. Det kan t.ex. gälla om man påbörjar eller driver en anmälningspliktig verksamhet utan att ha lämnat in en anmälan till miljönämnden eller om man med uppsåt eller genom oaktsamhet förorenar mark, vatten eller luft.

I olika beslut om krav på verksamhetsutövare kan och bör man alltid hänvisa till **balkens hänsynsregler** (i kapitel 2) eftersom de utgör ett starkt stöd. I **7 §** säger man att kraven på hänsyn enligt 2-6 §§ gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna **skälighetsbedömning** skall särskilt beaktas nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. Här kanske vissa diskussioner uppstår när det gäller de minsta anläggningarna som får krav på rening. En bedömning måste då göras i varje enskilt fall. Grundprincipen i policyn är att även små anläggningar bör uppfylla etappmålen senast 2010. Det vore givetvis önskvärt med prejudicerande rättsfall. Vi får hoppas att denna kampanj medför att sådana blir till.

Mall för egenkontrollprogram vid fordonstvätt

Mallen ska kunna användas som en checklista när egenkontroll bestäms för en biltvättanläggning. Vilka kontroller som ska tas med bestäms individuellt för varje anläggning där miljökontoret bedömer att kontrollprogram ska finnas. Observera dock att *varje* verksamhetsutövare enligt miljöbalken (26 kap. 19 §) har en allmän skyldighet att kontrollera verkningarna av sin verksamhet och att stora (anmälningsskyldiga) biltvättar obligatoriskt ska ha dokumenterad egenkontroll (Förordning om ...egenkontroll 1998: 901).

För ytterligare vägledning se Naturvårdsverkets skrift "Underlag för kontrollprogram och egenkontroll vid anläggningar med fordonstvätt" 1998, beställningsnummer 9873. I denna finns också blankett för upprättande av kontrollprogram inkl. blankett för årlig miljörapport, samt blanketter för journalföring i egenkontrollen.

Det som anges i denna bilaga är i huvudsak anpassat till Naturvårdsverkets skrift.

Allmänt

Alla uppgifter som framkommer i nedanstående kontroller bör registreras på ett sådant sätt att de lätt kan kontrolleras av tillsynsmyndigheten, och så att de av företaget kan sammanställas till en årlig miljörapport¹. I beslut om kontrollprogram ska anges vad miljörapporten ska omfatta. Beslut om att verksamhetsutövaren ska lämna förslag till kontrollprogram tas vid behov med stöd av miljöbalken 26 kap. 19 §, och ev. beslut med föreläggande om att följa valda delar av upprättat kontrollprogram tas med stöd av 26 kap. 21 §.

Basuppgifter

Följande är exempel på uppgifter som alltid bör registreras:

- Antal utförda tvättar (per månad och år)
- Vattenförbrukning (per månad och år samt per fordon)
- Avfettningsmedel, produktnamn och förbrukning
- Schampo, produktnamn och förbrukning
- Vax och andra bilvårdsmedel som används i tvätten, produktnamn och förbrukning
- Borstrengöring, produktnamn och förbrukning
- Kemikalier som används i reningsanläggningen, produktnamn och förbrukning
- Resultat från regelbunden provtagning (se nedan)
- Antal tömningar och mängd av slam/sediment från slamavskiljare, ränna, oljeavskiljare eller annan reningsutrustning
- Mängd och sorter av annat farligt avfall
- Driftstörningar/driftstopp av betydelse, samt uppgifter om vilka åtgärder som vidtagits
- Utbyte av tvätt- eller reningsutrustning och/eller utbyte av kemikalier
- Noteringar om dålig lukt i anläggningen
- Recirkulationsgrad

---

¹ Termen miljörapport avser i miljöbalken tillståndspliktiga verksamheters årsrapport till tillsynsmyndigheten. Fordonstvättar är inte tillståndspliktiga. Inget hindrar emellertid att det i beslut om egenkontroll även för andra verksamheter än tillståndspliktiga bestäms att en årlig rapport, miljörapport, ska lämnas. Men i dessa fall blir det givetvis inte aktuellt med miljöstraffavgift vid utebliven rapport.

Kontroll av anläggningens funktion och tillsyn (i NV: s skrift ges mer detaljerade råd)

Automatiska biltvättmaskiner

För att inte riskera onödigt stor vattenförbrukning, för stor åtgång av bilvårdsmedel etc. ska maskinen kontrolleras och servas regelbundet:

- Tillverkarens/leverantörens rekommendationer om funktionskontroll, skötsel och service av maskinen ska följas. Saknas sådana rekommendationer ska de begäras från leverantören.

Manuell högtryckstvätt

För att inte riskera onödigt stor vattenförbrukning eller för stor åtgång av bilvårdsmedel:

- Regelbunden kontroll ska göras av funktion och dosering av rengöringskemikalier.

Reningsutrustning annan än oljeavskiljare

- Tillverkarens/leverantörens rekommendationer om funktionskontroll, skötsel och service av utrustningen och val av tvättkemikalier ska följas. Saknas sådana rekommendationer ska de begäras från leverantören.

Oljeavskiljare

- Larm (optiskt och akustiskt) för hög oljenivå ska finnas och funktionskontrolleras regelbundet.
- Manuell kontroll av slamskikt och oljenivå görs som komplement till larm, samt i oljeavskiljare där larm saknas. Oljeskiktet kan då kontrolleras med vattenpasta på mätsticka, eller med särskilt kontrollrör som vid undersökningstillfället sticks ned i oljeavskiljaren.

Utsläppskontroll, provtagning

För biltvättar med reningsanläggningar som klarar etappmålen enligt Naturvårdsverkets Allmänna Råd (AR 96:1) sker den huvudsakliga kontrollen genom funktionskontroll enligt ovan. Viss återkommande provtagning bör ändå ske för att säkerställa att funktionen är den avsedda. Lämpligt intervall kan vara cirka *en gång per år*, enligt bilaga 1:4:4 i AR 96: 1. Behovet av provtagning kan dock vara större och ibland mindre, samråd om detta bör ske med miljökontoret (om inte miljökontoret förelagt om provtagning med visst intervall). Provtagning görs under vinterhalvåret när mycket tvättning pågår, under minst sex timmar med maxbelastning. Längre provperioder kan ibland behövas för att fånga in driftsvariationer. Behovet av provtagning kan i viss utsträckning också avgöras av om anläggningen är funktionstestad² eller inte, men det är av mindre betydelse särskilt i de fall då funktionstestet inte gjorts på just denna anläggning.

---

² Med anläggning som *är funktionstestad* avses att den modell som finns på tvätten genomgått funktionstest med godkänt resultat, inte att funktionstest genomförts på just det exemplar som finns på denna tvätt. Innehavaren ska kunna visa en handling som styrker funktionstest och att resultatet är godkänt. Man kan dock behöva ta hänsyn till om den aktuella anläggningen avviker från den typ av anläggning som testades (avvikande installation, modifiering, för hög belastning etc.).

Anläggning som *inte är funktionstestad* kan av innehavare eller leverantör uppges klara etappmålen, det kan stämma eller vara fel. Mindre leverantörer kan ha avstått från funktionstest p.g.a. kostnaden, ett fullständigt referensfunktionstest kostar ca 100 000 kronor, men ändå ha en bra produkt. I andra fall kan det handla om att leverantörer påstår att anläggningen är testad fast den inte är det eller också är den testad men inte med godkänt resultat. Importerade anläggningar som inte klarar att avskilja metaller förekommer.

Provnings ska göras på utgående vatten och minst omfatta följande parametrar:

Bly, krom, nickel, kadmium, zink, mineralolja³, BOD₇, COD_{Cr}⁴, pH. Därutöver kan ibland bakterier (vid luktproblem) och speciella ämnen i tvättmedel eller reningskemikalier behöva analyseras. Vid driftproblem kan också ingående vatten till reningsanläggningen behöva provtas.

Bly, krom, nickel, kadmium, zink och mineralolja ska relateras till antalet tvättade fordon och vattenmängd, så att ett utsläpp per fordon kan beräknas. För BOD och COD ska kvoten BOD/COD beräknas som indikation på avloppsvattnets nedbrytbarhet.

För biltvättar med annan, mindre avancerad, reningsanläggning (motsv. saknas i NV:s skrift) görs en bedömning av reningsanläggningens kapacitet, och parametrar som kan indikera hur väl denna uppfylls utväljs för provtagning. För att kunna bedöma reningseffekten bör provtagning ske såväl före som efter reningsanläggning. På utgående vatten bör alltid minst mineralolja, BOD₇, COD_{Cr} och pH analyseras. Också metaller enligt ovan kan analyseras.

För biltvättar med endast oljeavskiljare

avgörs från fall till fall om provtagning är meningsfull. Installation av en särskild provtagningsbrunn kan vara nödvändig för att möjliggöra provtagning. Vid provtagning bör alltid minst mineralolja, BOD₇, COD_{Cr} och pH analyseras. Också metaller enligt ovan kan analyseras.

För anläggningar med utsläpp till recipient

t.ex. dagvattenledning som inte går till avloppsreningsverk, kan ytterligare parametrar än de ovan angivna vara lämpliga att ta med.

---

³ Anmärkning om analys av mineralolja: Det finns egentligen inte längre någon parameter som heter mineralolja, den korrekta termen är opolära alifatiska kolväten. Populärt (och även i NV:s AR 96:1 och NV:s skrift om kontrollprogram) används dock fortfarande begreppet mineralolja. Analys av mineralolja avser således analys av opolära alifatiska kolväten. För att få en mer komplett "oljeanalys" och inte riskera en underskattning av utsläppet kan man därutöver överväga att också analysera totalt extraherbara alifater och totalt extraherbara aromater. Dessa båda parametrar ingår i referenstest enligt AR 96:1, medan däremot etappmålet 5 g mineralolja per fordon endast avser opolära alifatiska kolväten (det framgår på sid 55 i AR 96:1).

⁴ Anmärkning om COD-analys: I analysen av COD_{Cr} används kvicksilver. Om möjligt bör annan parameter som inte kräver kvicksilver användas, om den kan ge ungefär samma information som COD_{Cr}.

Huvudmän

Länsstyrelsen i Västra Götaland, Västra
Götalandsregionen, Kommunförbunden i länet,
kommunernas miljökontor

Adress

Miljösekretariatet Västra Götalandsregionen
Box 1726 501 17 Borås Tel 033-17 48 00

Webbplats

www.vgregion.se/miljo/miljosamverkan

Projektledare

Lasse Lind Tel 0532-714 47 lind.lasse@telia.com